

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ І ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

Камінська Н.В., д.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Євроінтеграційний курс України вимагає оптимізації територіальної організації влади, децентралізації владних повноважень, зміцнення місцевого самоврядування, перерозподілу владних повноважень між центром та регіонами на користь останніх, наближення регіональних і місцевих органів влади до населення. Тому останнім часом зростає увага дослідників до проблем реформування системи органів публічної влади, розвитку демократичних інститутів.

Децентралізація – це спосіб територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень з визначених питань або у визначеній сфері структурам локального чи регіонального рівня, що не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї. Під децентралізацією часто розуміється перерозподіл владних повноважень та обсягів компетенції між центральним та місцевими рівнями організації публічної влади із зміщенням акценту на місцевий рівень в частині здійснення задалегідь окреслених і гарантованих державою функцій. Загалом це є комплексне і багатоаспектне поняття, тому існують різні його тлумачення.

Як відомо, децентралізацію визначають як один з ключових принципів розвитку демократії в державах Європейського Союзу і Ради Європи, основою їх регіональної політики, поряд з принципами субсидіарності, концентрації, компліментарності, партнерства, програмного підходу. Даний принцип закріплено у Європейській хартії місцевого самоврядування, Проекті Європейської хартії регіональної демократії і т.д., де йдеться про перерозподіл повноважень регіонам з метою ефективного використання внутрішнього потенціалу, заохочення регіональних ініціатив та розмежування функцій і повноважень між різними рівнями влади. Децентралізація є основною умовою для держав-кандидатів на вступ до ЄС, на ній базуються всі галузеві політики, які розробляються і впроваджуються у межах ЄС.

У Конституції України 1996 р. децентралізація пов'язується не з державною виконавчою владою, а з державною владою взагалі, територіальним аспектом її здійснення (ст.1, 2, 5, 7, 132). Однак на практиці, при здійсненні децентралізації проблемними є її рівні – центральний і місцевий, проміжний регіональний. Для кожного характерні сфера виключних повноважень та компетенції, система гарантій від несанкціонованого втручання інших рівнів у законну реалізацію цієї сфери.

Інша проблема стосується суб'єктів децентралізації влади, з-поміж яких виділяють народ, державні органи, органи влади місцевого і регіонального рівня, територіальні громади міст, селищ, сіл та інші. Практика зарубіжних країн свідчить, що модель їх взаємовідносин повинна базуватись на засадах децентралізації, партнерства та узгоджених дій незалежно від форми державного устрою. Розгляд суб'єктів децентралізації повинен бути пов'язаний з її об'єктами – встановленими законом обсягами владних повноважень та компетенції відповідних органів державної влади. Водночас в реальному житті тут не завжди існує баланс цих складових процесу децентралізації, що зумовлює приділення належної уваги відповідальності органів публічної влади, гармонізації дій суб'єктів владних відносин, формуванню місцевих бюджетів, системи оптимального оподаткування та міжбюджетних відносин, організації ефективного контролю за діяльністю органів публічної влади, наявності відповідних гарантій їх діяльності тощо.

Досвід трансформації суспільних відносин постсоціалістичних країн дозволяє виокремити адміністративну, політичну, фінансову чи бюджетну децентралізацію. У Польщі, Великобританії, Канаді потреба в децентралізації виникла через масштабні процеси лібералізації, приватизації і реалізації ринкових реформ, зміни політичного режиму тощо. Спочатку децентралізація сприймалася як роздержавлення власності та усунення надмірного втручання владних інституцій у поточні справи підприємців, згодом отримала належне законодавче забезпечення. У результаті реформ запроваджено нові повноваження місцевих органів влади, інститути і процедури щодо їх здійснення, посилено роль місцевих органів влади, держава делегувала частину повноважень у сфері економічного розвитку, урбанізації, соціальної політики. Збалансований та інтегрований розвиток територіальних громад, регіонів неможливий без досягнення консенсусу усіх учасників даного процесу –

центральної влади, регіональної і місцевої влади, підприємців, громадських організацій, безпосередньо населення.

Важливо розробити концептуальні засади і прийняти необхідну нормативно-правову базу децентралізації публічної влади, підтримувати контроль за економічним і політичним розвитком країни, здійснювати політику вирівнювання соціально-економічного розвитку територій, розвитку прикордонного і транскордонного співробітництва. У свою чергу, потребують створення виконавчі органи регіонального самоврядування, спеціальні органи в системі місцевого самоврядування, здатні забезпечити надання громадянам якісних і доступних послуг (місцеві і регіональні омбудсмени, муніципальна поліція і т.д.). Слід при цьому не забувати про поєднання адміністративно-територіальної реформи із забезпеченням цілісності держави, врахування загальнонаціональних та місцевих інтересів.

Грунтовне вивчення організаційно-правових засад децентралізації публічної влади у різних країнах сприятиме виділенню інноваційних систем надання послуг населенню відповідно до місцевих потреб, зниженню державних видатків, підвищенню ефективності і стимулюванню місцевого та регіонального розвитку, зміні взаємовідносин між органами державної влади та місцевого самоврядування, удосконаленню механізмів прийняття рішень, відповідальності влади в Україні.

ПОНЯТТЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Олійник А.Ю., к.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Закони України є основним видом нормативно-правових актів, що закріплюють та регулюють конституційні свободи людини і громадянина. Конституція України закріплює, що свободи людини і громадянина та їх гарантії визначаються виключно законами України (ст. 92) [1]. Для дослідження законодавчого регулювання основних свобод людини і громадянина в Україні потрібно вирішити такі задачі: а) сформулювати ознаки законодавчого процесу в Україні; б) охарактеризувати порядок розгляду законів України; в) дослідити введення законів в дію; г) визначити законодавче регулювання основних свобод; г) сформулювати висновки і рекомендації.

1. Закони в Україні приймаються народом України і парламентом (ВР України). Порядок прийняття законів народом України на всеукраїнському референдумі регулюється Законом України від 6 листопада 2012 р. «Про всеукраїнський референдум» (ст. 3) [2]. Законодавча процедура прийняття законів включає в себе: а) розробку проектів законів; б) внесення і відкликання законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок; в) розгляд законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок у комітетах ВР України; г) розгляд законопроектів у ВР України у першому, другому та третьому читаннях; г) прийняття законів та внесення до них змін і доповнень чи їх скасування; д) тлумачення законів; е) опублікування і введення в дію законів. Право законодавчої ініціативи в Україні належить народним депутатам України, Президенту України, КМ України (ст. 93) [3]. На нашу думку, слід надати таке право народіві України, Уповноваженому з прав людини, ВС України, Генеральному прокурору України, доповнивши ст. 93 Конституції України. Відповідно до статті 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є ВР України (парламент). Ніякий інший орган законів України не приймає і не може приймати. Загальнообов'язкові акти всеукраїнського референдуму, декрети КМ України (які приймалися у період реалізації делегованих йому повноважень), декларації ВР України та деякі інші акти ВР України і Президента України при певних умовах мають силу закону але не є законами і на них не розповсюджується законодавча процедура їх прийняття.

2. Попередній розгляд проекту закону, внесеного до ВР України і підтриманого нею, здійснюється в комітетах ВР України. Голосування за прийняття закону має декілька читань. За кількістю голосів, які необхідні для прийняття законів їх поділяють на закони, що прийняті простою більшістю (226 голосів) і конституційною більшістю (300 голосів). Конституційні закони, які вносять зміни та доповнення до Конституції України, поділяють на ті, що вносять зміни і доповнення до розділів 1, 3, 13 Конституції України і, після прийняття яких ВР України, потребують затвердження всеукраїнським референдумом та ті, що вносять зміни до інших розділів Конституції України і не потребують затвердження